

ELFELEDETT NAGYSÁGOK • Joe Fritz

A mindig kifogástalan eleganciájú Fritz Józsi 1997-ben Bohém-tag is volt. Rendkívül népszerű, minden szempontból egyéni stílusú klarinétos, jelenleg saját zenekarával (Joe Fritz Band) és különböző formációkkal hallható, főként Budapesten. Rengeteget tud a jazzről zenész és történész szemmel egyaránt, rovatában egy-egy kevésbé ismert kiváló zenésszel foglalkozik.

Artie Shaw a Swingkirály melletti hadvezér

 Sokak kedvenc jazzkorszaka a swing, ezért van, hogy a műfajon belüli stílusok képviselői közül még mindig a swingkorszak királyaira emlékeznek a legtöbben. Aranykor volt, ahogy mondani szokták. Képviselői azért kiemelkedőek, mert a mai napig táplálják a követőket, kezdő jazzhallgatókat és -zenészeket ihletnek meg azzal az érzettel, amit swingnek nevezünk. De közülük is volt egy kiemelkedően fontos és talán a legérdekesebb életpályát bejáró ember: Artie Shaw.

Arthur Arshawsky néven született 1910-ben, Connecticutban nőtt fel, klasszikus tanulmányait is itt kezdte. Egészen fiatalon már neves zenekarokban játszott.

Miután a Red Nichols' Five Pennies-ből kivált, New Yorkban megalakította saját nagyzenekarát, és ezzel zenetörténetet írt. Nemcsak azért, mert az egyik legjobb együttes lett az övé, hanem mert zenekarával olyan slágereket tett világhírűvé, mint a Begin the Beguine, a Frenesi, vagy a modern hangszerezésével sokkoló Summer-time. A nagyzenekar különlegessége az volt, hogy a hagyományos 14 fűvóst megszólaltató big bandet kibővítette vonósokkal, így sokkal lágyabb hangzást kapott, de mégsem ment el a Glenn Miller-féle sweetes vonal irányába és a Xavier Cugat-féle sláger ízt sem érezte. Shaw úgy hangszerezte, hogy előbbre járt, mint a korának megfelelő divat. Ünnepezt sztár volt a harmincas évek végétől, olyannyira, hogy még színészkedéssel is foglalkozott: a Second Chorus című filmben például Fred

Astaire partnere volt, hosszú zenei betétekkel fűszerezve a produkciót. Ebben a filmben csendül fel a klarinétos repertoár egyik alapműve, a Concerto for Clarinet, mely egy öttételes mű. Ezt később lemezeire is vették, majd ennek lekottázása miatt ma főleg klasszikus zenészek játsszák – természetesen teljesen hibás érzelem- és frazírvilággal. De mivel a teljes klarinétrész improvizáció, tulajdonképpen Shaw sem tudta volna eljátszani még egyszer ugyanúgy...

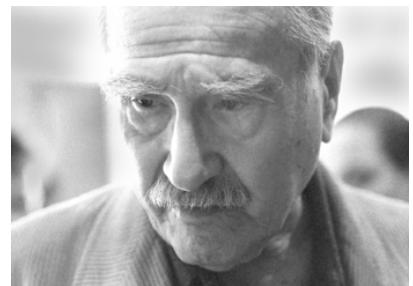
Nagyzenekara mellett egy kiségyüttest is alapított Gramercy Five néven. Ezt akkor-tájt csak nagy vetélytársa s egyben jó barátja, Benny Goodman engedhette meg magának. Ebben a kiségyüttesben meglepő módon zongora helyett csemlalót használt, és ez merőben új és egyéni hangzást adott az együttesnek. Talán leghíresebb felfedezettje az ebben a csapatban debütáló gitáros Barney Kessel volt. Nem riadt vissza attól sem, hogy feketéket szerepeltessen, mint például a trombitás Roy Eldridge-et vagy a legendás énekesnőt, Billie Holiday-t. Artie Shaw a swingkorszak entellektüelje címet kapta, Goodman pedig a Swing Királya lett. Shaw a háborúban a haditengerészethez csatlakozott, és big bandjével anyahajókon szórakoztatta a bevetésre váró katonákat.

A háború után több zenekara elbukott, majd feléledt, ezzel sok pénzt keresett és vesztett el. Utolsó lemezét 1953-ban készítette fiatal jazzmuzikusokkal. A lemez legendás története, hogy saját elképzelése szerint már vannak nála sokkal jobb klarinétosok a szakmában, és hogy közelítsen hozzájuk, az ő zenészeikkel kell neki is játszani. Így esett, hogy Tony Scott zenekarából elkérte Tommy Potter bőgőst és

Hank Jones zongoristát, Buddy DeFranco bandájából pedig Tal Farlow gitárost és Irv Kluger vibrafonost. Gesztusként az 1957-ben készített Buddy DeFranco plays Artie Shaw című lemezen Ray Linn trombitált, aki az eredeti Gramercy Five tagja volt.

Artie Shaw ezek után örökre letette a hangszeret. Ez a döntése sokkolta a zenészvilágot, mivel játéka és ötletei sokkal inkább mutattak a modern és fejlődő zene irányába, mint Goodmané, de Shaw besokallt, és másfelé fordult. Abahagyván a muzsikálást, írással foglalkozott. Önletrajzi könyve, a The Trouble with Cinderella a humor és a cinizmus magasiskolája. Volt miről írnia, hiszen élete csupa kaland volt: igazi playboy lévén nyolcszor nősült, és feleségei között olyan hírességek is voltak, mint a színésznő Ava Gardner és Lana Turner vagy a híres dalszerző Jerome Kern lánya, Betty Kern.

Élete hátralévő részében is aktívan élt, rá jellemző tengerészsapkájában gyakran jelent meg a nyilvánosság előtt, zenei versenyeket támogatót vagy zsűrizett, néha újraszervezte zenekarát, melyben Dick Johnson klarinétozott, ő már csak megfigyelő volt. A banda a mai napig dolgozik New York-i bálókban és koncerttermekben. A New Orleans-i árvíz után saját maga árvereztette el 1936-ban vásárolt zongoráját a New Orleans-i jazzmúzeum renoválására. Artie Shaw 2004-ben halt meg, és ebben az évben kapta meg életművéért a Grammy-díjat.

Szerkesztői utóirat: Most bukkantam rá egy jellemző Artie Shaw-idézetre, mely talán visszavonulására is ad némi magyarázatot: „No matter how carefully and assiduously and how deeply you bury shit, the American public will find it and buy it in large quantity. It's true, absolutely true.” Vagyis: „Mindegy, milyen körültekintően és milyen mélyre temeted el a szart, az amerikai közönség meg fogja találni és nagy mennyiségben meg is vásárolja majd. És ez igaz, abszolút igaz.”